

LEDARE

Ledare: Lyft Sverige som forskningsnation

PUBLICERAD 2002-03-09

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX[Skaffa nyhetsbrev](#)

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

VI SKA BEFÄSTA Sveriges position som ledande kunskaps- och forskningsnation, deklarerade statsministern i senaste regeringsförklaringen.

Hur är det nu med detta?

I veckan har de två tyngsta organisationerna för forskningsvärlden - Vetenskapsrådet och Högskoleförbundet - redovisat nya gedigna studier av vad som faktiskt har hänt de senaste tio åren. Studierna är oberoende av varandra men ger samma verklighetsbild. Svensk forskning har försvagats, inte förstärkts. Sverige står inför ett vägval. Om vi fortsätter som nu faller Sverige som forskningsnation, relativt en rad andra länder.

REKTORERNA FÖR LANDETS alla universitet och högskolor står bakom den larmsignal som Högskoleförbundet levererade på fredagen. "Sverige har haft en god position, men frågan är om vi kommer att ha det framöver", inledde förbundets ordförande Christina Ullenius, rektor för Karlstads universitet. "De svenska universiteten har ungefär oförändrat antal forskare, som har måst ägna alltmer tid till undervisning av studentkullar som ökat med 80 procent på tio år." Den ekvationen har gett mindre tid över för forskning.

"Det är verkligen dags att ropa på vargen", förklarade högskoleförbundets vice ordförande Bo Sundqvist, rektor för Uppsala universitet. "Systemet har stannat av; universiteten har inte sett någon ökning av antalet människor som verkligen utför forskning." Sundqvist ser tecken på en kvalitetssänkning, i utvärderingar som har gjorts och i frekvensen citat av svenska forskare i vetenskapliga tidskrifter.

SUNDQVIST PEKAR OCKSÅ på de långa ledderna. Ur rapporten: "Utbildningsminister Östros har pekat på att Sverige framstår som mycket framgångsrikt i internationella jämförelser vad gäller citeringar och publikationer. Det finns med den utveckling som visas här knappast anledning att tro att detta kommer att gälla i framtiden, då resultaten av dagens satsningar blir avgörande för mätningar av detta slag." "Sverige har ett bra system för forskning och högre utbildning, men det är enligt denna analys underfinansierat i utförandet sedan flera år."

Sundqvist talar om "en allmän förtunning av resurstätheten i svensk forskning och högre utbildning". Han och Christina Ullenius uttrycker särskild oro för de signaler situationen ger till yngre begåvningar. De ser utbrända lärare och professorer som inte har utrymme för att forska. Forskarassistenttjänster, som förbereder för dem som ska ta över när 40-talisterna slutar, dras in på universiteten. Var finns den modell och de föredömen som lockar dem att fortsätta sträva vidare på universiteten, trots låg lön?

"Personalen vid de svenska universiteten och högskolorna visar tecken på utmattning och utbrändhet, studenterna klagat på kvaliteten i undervisningen och forskningsproduktionen visar tecken på att mattas", sammanfattar rapporten.

Detta låter ju övermåttan dystert. Men mot denna nedslående bild av utvecklingen står två starkt hoppningivande förhållanden:

Det ena är, som Christina Ullenius uttrycker det, att "det finns ett väldigt engagemang för forskningens möjligheter på universiteten i dag". Vi lever i en tid med enorma möjligheter. På hela det naturvetenskapliga området sker genombrott av historiska dimensioner. Inom samhällsvetenskap och humaniora ger brytningstiden väldiga forskningsuppgifter, som åter ställer de riktigt stora frågorna. Mycket av frustrationen hänger samman med att universitetsledare och forskare ser en potential som inte utnyttjas.

Det andra är att det som vore ett stort lyft för universitet och forskning är obetydliga summor för statsbudget och samhällsekonomi. Att återställa det statliga anslaget per student till vad det var för tio år sedan skulle kosta ungefär tre miljarder kronor, beräknar Bo Sundqvist. Redan ett nivålyft i storleksordningen 2-4 miljarder, som start på en upprustning av svensk forskning och högre utbildning, skulle göra under i verksamhet och framtidstro.

En sådan satsning vore helt oproblematiske, ekonomiskt sett. Regeringen har bara det senaste året satsat 3,5 miljarder kronor på att återinföra avdragsrätt för fackföreningsavgifter, via generösare villkor låtit sjukförsäkringen löpa i väg med 10 miljarder kronor (på ett år!), infört en maxtaxa på daghem som kostar 5,6 miljarder kronor, avsatt tre miljarder för att rädda misskötta kommunala bostadsbolag samt lagt fram en proposition om infrastruktur med 100 miljarder kronor extra till järnvägsinvesteringar som till hälften dömts ut som olönsamma av regeringens egen expertmyndighet. Varför skulle inte ca 3 miljarder extra till forskning, för Sveriges framtid, kunna prioriteras framför allt detta?

"SVERIGE SKULLE SOM litet land med en god historisk forskningsbas kunna ta som sin nisch att satsa extra på forskning och högkvalitativ högre utbildning", menade rektor Sundqvist.

Vad talar emot?

Varför sker det inte?

TEXT

Hans Bergström

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt